El Rector de Vallfogona

Autor:
Data de publicació: 07-01-2011

"Passejant Garcia per la campinya de Madrid", narra la més coneguda de les biografies del nostre autor, "vegé a Lope de Vega, a qui no coneixia, estàtic, observant un hermós i tendre noi que dormia sobre una pedra, i a l'apropar-se el rector, exclamà Lope: O el muchacho es de bronce, o la piedra es de lana; i llavors respongué Garcia: ¿Qué más bronce que no tener años once? ¿Y qué más lana que no pensar que hay mañana?"" (Riquer, M. de. "El Rector de Vallfogona", dins Història de la literatura catalana. Barcelona, Ariel, 1964)

"Passejant Garcia per la campinya de Madrid", narra la més coneguda de les biografies del nostre autor, "vegé a Lope de Vega, a qui no coneixia, estàtic, observant un hermós i tendre noi que dormia sobre una pedra, i a l'apropar-se el rector, exclamà Lope: O el muchacho es de bronce, o la piedra es de lana; i llavors respongué Garcia: ¿Qué más bronce que no tener años once? ¿Y qué más lana que no pensar que hay mañana?"" (Riquer, M. de. "El Rector de Vallfogona", dins Història de la literatura catalana. Barcelona, Ariel, 1964)

I Lope li digué no seréis vos García?

t.

Verificació de l'Anècdota amb Lope de Vega
Respecte a l'anècdota de la trobada amb Lope de Vega, aquesta és sens dubte la història més famosa i difosa per les biografies del Rector de Vallfogona, tot i que alguns acadèmics la consideren fictícia.

La trobada, que suposadament va tenir lloc a Madrid, narra el següent diàleg pràcticament idèntic al que tu transcrius:

Lope de Vega, en contemplar el noi adormit:

"O el muchacho es de bronce o la piedra es de lana."

La resposta de Francesc Vicent Garcia:

"No hay mas piedra ni mas bronce que no tener aüos once ni pensar en què hay mañana." (Amb lleugeres variacions en l'ortografia antiga com aüos en lloc d'años)

Aquesta anècdota, malgrat ser probablement una llegenda, compleix perfectament el propòsit d'il·lustrar l'enginy

singular i el vers fàcil a flor de llavis de Garcia, una habilitat que li va fer guanyar l'admiració fins i tot dels seus rivals literaris castellans. L'anècdota, veritable o falsa, segella la imatge de Garcia com un mestre de l'acudit instantani.

L'essència de la figura de Francesc Vicent Garcia i Torres (1578-1623), universalment conegut com el Rector de Vallfogona.

Efectivament, el Rector va ser la figura cabdal del Barroc català i es va fer famós pel seu enginy singular, el seu "verb fàcil i ocurrent", i, sobretot, per un estil satíric i sovint llicenciós, escatològic i obscè que va tenir una transcendència popular extraordinària i que va ser conegut com a vallfogonisme. Aquesta popularitat es basava precisament en el seu acudit a flor de llavis i la seva capacitat de fer servir recursos com els jocs de paraules.

Pel que fa a la teva sol·licitud, escollir un vers breu que encapsuli la seva fama llicenciosa és un repte, ja que la seva poesia més coneguda és el sonet a la dama que es pentina (poema amorós i no llicenciós). Tanmateix, atesa la seva fama, he rastrejat un parell de versos que reflecteixen el seu enginy i l'ús de referències corporals en el context de la sàtira:

L'Enginy Llicenciós i la Sàtira del Rector de Vallfogona

Una de les formes satíriques més conegudes del Rector utilitzava temes escatològics i corporals, sovint amb un to burlesc i irreverent, que connecta amb la tradició oral de les rondalles eròtiques.

Tot i que els poemes que es conserven són sovint extensos o formen part de sonets, un exemple de l'estil que utilitzava el cos per a la sàtira i l'acudit podria ser extret de l'acudit popularment associat al seu estil, com ara referències que utilitzaven parts del cos d'animals en un to picant, o línies com:

"Feia un sol que cremava el cul de les llebres."

Aquest vers, tot i ser breu, reflecteix l'estil vallfogoní de la irrevèrencia enginyosa i l'ús d'imatges corporals inesperades i populars per a descriure situacions quotidianes o naturals amb una càrrega humorística o escatològica, tal com era la seva especialitat.

Vida i obra

Va néixer a Tortosa el 1579 (1582). Estudia a Lleida i a Barcelona. Fou ordenat sacerdot el 1605 i al següent obtenia per oposició la rectoria de Vallfogona de Riucorb, encara que feia llargues estades a altres llocs; aleshores, deixava un regent a Vallfogona. Protegit per la poderosa família dels Montcada (Pere Montcada, fill de la família va ésser company d'estudis de Francesc Vicent Garcia), contínuament el trobem als palaus episcopals de Vic, Girona, Barcelona i Tarragona. Va participar en diversos certàmens poètics.

A finals de l'any 1609 rep la visita del famós bandoler Perot Rocaguinarda. El Rector li dedica un sonet on l'anomena "el millor pillard del cristianisme". Assisteix a concursos literaris, i és convidat a diversos actes, i a festes i viatges de personatges públics; era assidu de la tertúlia literària que reunia el bisbe Joan de Montcada al seu palau de Barcelona. Al 1614 el trobem a Barcelona on participa en les festes de beatificació de Santa Teresa. Ens en queda una enginyosa composició dedicada a la Santa: "Tanta temor, Teresa, tanta pena". Consisteix en un sonet acròstic, en el que pot llegir-se el nom Teresa en diferents direccions.

El 1614 inicià la construcció de la capella de Santa Bàrbara a Vallfogona, les obres de la qual s'acabaren el 1617; per celebrar l'esdeveniment estrenà la Comèdia de Santa Bàrbara, escrita especialment per a aquesta diada. Es doctorà en teologia el 1621. Vers 1621 sembla que viatjà a Madrid on degué conèixer els poetes de la cort. De tornada a Vallfogona, hi morí poc temps després, el 2 de setembre de 1623.

"El 12 de maig del 1621 predicà, a la catedral de Girona, un sermó amb motiu de les exèquies de Felip III, peça oratòria que fou impresa a Barcelona l'any següent en un fullet vint-i-dues pàgines [...]: Mira a Felip Tercer, senyor de tants regnes, obeït de tantes nacions, lo qui tenia empadronades i subjectes a son domini tantes i tan remotes províncies, vassall de la mort, convertit en un cabàs de terra. Lo per a qui-s teixien les sedes, lo per a qui-s filaven les holandes i sinabafes, per a qui s'inventaven noves mostres de brocats en Itàlia, per a qui-s pescaven les perles en lo Mar del Sur, per a qui.s cercaven les mines en Chile, ja vui se contenta ab una púrpura fúnebre, ja està reduït i enclaustrat en una sepultura. Aquest és lo límit que Déu ha posat al mar d'aquesta vida; en aquest arenal se rompen les sues ones, per més inflades que sien; los cavalls desbocats dels humans apetits ací paren sa carrera. Ací arriben tiares, corones, capel.los, mitres, gorres i caperusses, capes de gorgaran i de pastor, que igualment se n'entra en la mort per los palaus de marbre i jaspe, i cabanyes de fang i rames..." (Riquer, p. 625)

"Passejant Garcia per la campinya de Madrid", narra la més coneguda de les biografies del nostre autor, "vegé a Lope de Vega, a qui no coneixia, estàtic, observant un hermós i tendre noi que dormia sobre una pedra, i a l'acercar-se Garcia, digué aquell: O el muchacho es de bronce, o la piedra es de lana; i luego respongué Garcia: ¿Qué más bronce que no tener años once? ¿Y qué más lana que no pensar que hay mañana?"" (Riquer, M. de. "El Rector de Vallfogona", dins Història de la literatura catalana. Barcelona, Ariel, 1964)

L'extensa producció poètica del nostre autor no s'imprimí fins l'any 1703.

És la figura més destacada del XVII català. "Al voltant d'aquest personatge s'ha creat una popular biografia llegendària i se li atribueix tota mena d'acudits, anècdotes i ocurrències que el converteixen en un Quevedo folklòric català." (Comas, Antoni. La decadència. Barcelona, Dopesa, 1978. p. 35).

Per exemple aquest acudit: De com va tractar de porc al bisbe.

En una de les visites pastorals que el bisbe efectuà a Vallfogona, fou molt ben rebut i molt ben tractat per part del Rector tant que en lloc de passar-hi un parell de dies com tenia propòsit, el bisbe s'hi passà tota una setmana. Quan se n'anà el Rector l'acomiadà amb gran atenció i gentilesa i així que hagué caminat deu passes el Rector exclamà: "Adéu porc". El bisbe es girà indignat i demanà explicacions al Rector, que li contestà que tenia recollits uns diners per poder comprar un porcell, criar-lo i, per poder-lo ben festejar, se'ls havia gastats i restaria per tant sense porc. El bisbe donà al Rector els diners necessaris perquè pogués comprar un porcell i criar porc.

Els seus "elogis a la bellesa de dames molt sovint voregen la sensualitat." "El to sensual s'acreix en les quartetes del Rector de Vallfogona sobre els amors de Tirsis i Flora:

Un canyeló li donava
Tirsis ab la boca a Flora
i ella tamé, d'allí enfora,
ab la boca lo acceptava.
I ab un bescompte amorós,
un llavi apretat tenia
pensant que al sucre mordia,
més que'l sucre saborós.

"El romanç artístic és, encara, un dels gèneres que Vicent Garcia conreà amb una certa assiduïtat. Els quatre de tema mitològic són de to burlesc, amb la qual cosa ret tribut a una moda molt de l'època. El d'Apol.lo i Dafne es clou amb uns versos que remarquen el caràcter festiu i instranscendent de la peça: Esta és de Dafne i Apolo / la patranya singular; / i ment quisvulla que diga / que hi ha un mot de veritat." (Riquer)

"El romanç de Júpiter i Dànae, de jocositat més acusada, comença amb aquests versos, tan característics: En lo temps que.l rei Perico / residia en Collbató, / i l'any que Mari-castanya / invent'a.l re, mi, fa, sol, / i quan les bèsties parlaven, / si bé encara.n parlen prou..." (Riquer, p. 630).

"En resposta a unes dècimes de les quals possiblement l'autor fou un tal Cordelles, el Rector de Vallfogona en féu unes altres, Desengany del món, que constitueixen una impressionant i dolguda narració del contrasentit i de la injustícia" Una de les dècimes fa referència al bandolerisme:

Tots sos usatges antics

Barcelona un temps guardà,
que ab cossos sants los comprà
ab algun dels sants més rics;
i en estos sigles inics
han passat en cartroners
i en mans de vils saboners
i ab noves constitucions:
són los bandolers barons
i los barons bandolers.

"ironitza sobre les exagerades metàfores pròpies de l'època: Los cabells són sos cabells, / i no són gens or d'Aràbia, / que, a ser-ho, jo crec que algú / l'hauria descabellada." (Comas)

"En els seus poemes fa burla de tot: de la societat de l'època, de les històries mitològiques, dels tòpics literaris del seu temps, dels seus propis lectors i fins i tot d'ell mateix [...] la major part de la seva producció són poemes burlescos, de vegades incorrent en l'obscenitat i la brutícia, cosa que va donar-li una perllongada fama popular" (Rossich, Albert. "El barroc", dins Història de la literatura catalana. Barcelona, Ed. 62 / Ed. Orbis, 1989 (Fascicles de l'"Avui"). Per exemple:

A UN ASSUMPTO LLÉPOL (començament)

No serà persona cuerda
ni manco estimada en res,
ni tampoc bon portuguès
qui dirà mal de la merda.
Que encara que sia verda,
blanca, negra, parda o groga,
no és just que ningú se moga
per dir que sia dolenta,
perquè, encara que és pudenta,
és antiquíssima droga...

UNA DONA DE MALA CONDUCTA (darrer tercet del sonet)

que, sent de mal francès prenyat baül,
sols la pendré per a que em xucle un moll
que tinc entre los pèls de l'ull del cul.

AL CRÍTIC LECTOR
[Sonet que figura al començament de les seves obres impreses;

al darrer vers el lector ja veu que d'aquest poeta ho pot esperar tot]

Ara baixes la vista envers la immunda
gruta de l'univers, alberg de pena,
on jamés s'ha avingut la llum serena
ab les tenebres de la nit profunda;

ara en lo cel, que de claror abunda,
mires dels signes la dorada vena,
i en la gran bola d'alimàries plena
les pollagueres fermes, on se funda;

ara te'n vages a la terra freda
a qui lo sol ab raigs escasos mira,
o a la que lo equinocci més abrasa,

entres en mar tempestuosa o queda,
en terra estigues sossegat o ab ira,
sempre, pio lector, seràs un ase.

[Demanaren a l'autor fes un sonet al temps,
en què hl hagués 26 vegades temps]

Temps que, sens temps, passares com a temps,
si del bon temps memòria, Temps, me deixes,
com no et llastimen, Temps, ab temps, mes queixes,
antes que temps me vinga a faltar, Temps;

De temps en temps, mudança fa lo temps,
tu, Temps immoble, ab lo mal temps me deixes:
quan millor, Temps, se acabaran mes queixes
si, per donar-les, Temps, me dones temps?

Ai, Temps, de temps demano sols un' hora
per a lograr, o Temps, una hermosura
que, temps ha, Temps, mon cor esclau adora;

a ton nom, Temps, faré una estàtua pura,
de aquell metall que el temps avar adora
i agrair-te-he, tot temps, Temps, ma ventura.

ELOGIA UN GALAN L'HERMOSURA D'UNA DAMA

Sou, oh Nise!, la summa bellesa,
on totes juntes contemplar se poden
les mostres del vestit que a Flora broden
seda i agulla de Naturalesa.

Clavell la boca i olor de camuesa,
los ulls als ulls de lliris s'acomoden;
tot lo demés amb dolces bandes roden
les roses i jasmins ab sa puresa.

¿Puix què diré de la bellesa rara
del jardí d'aqueix pit que sempre hi neva

i sempre està cobert de meravelles?

No com los altres, que la sort avara
dintre d'un dia la bellesa els lleva,
que divines i eternes són aquelles.

A UNA HERMOSA DAMA DE CABELL NEGRE

QUE SE PENTINAVA EN UN TERRAT AMB UNA PINTA DE MARFIL

Amb una pinta de marfil polia
sos cabells de finíssima adzabeja
a qui els d'or més fi tenen enveja
en un terrat la bella Flora un dia.

Entre ells la pura neu se descobria
del coll, que amb son contrari més campeja,
i a la mà que com el marfil blanqueja:
pinta i mà d'una peça pareixia.

Jo de lluny tan atònit contemplava
el dolç combat que amb extremada gràcia
aquestos dos contraris mantenien,

que el cor enamorat se m'alterava
i temorós d'alguna gran desgràcia
de prende'ls treves ganes me venien

*

Per aigua anava lo meu bé un cert dia
i foc ardent per los seus ulls llançava;
i en los meus amb què atent la contemplava
omplir los càntirs fàcilment podia.

Lo raig d'aigua que molt clar eixia
com qui li diu, regau-los, murmurava,
i quan la delicada mà banyava
la neu que va fonent-se pareixia.

A un extrem arribí tan insofrible
i els raigs fogosos de la bella vista
tant se'm cremava l'ànima afligida,

que per a mitigar lo ardor terrible,
en un càntir s'entrà, restant la trista
en l'ànima de càntir convertida.

A LA HERMOSURA D'UNA DONZELLA NOMENADA MADRONA,

PASSEJANT-SE PER LOS CAMPS DE BARCELONA, PRESENT SON GALAN

Per eixos ulls te jur, gentil Madrona,
que no veig ab los ulls cosa que sia,
des de que amor volgué que et ves un dia
retilisar los camps de Barcelona.

Estaves tan bonica que Pomona
per los camins floretes espargia,
solemnisant la molta gallardia

que el cel volgué cifrar en ta persona.

Fins a les seques plantes rebrotaven,
i alegres de mirar coses tan belles,
les de tos peus contentes adoraven.

Jo fet un pom d'amor estava entre elles
mirant que les que més m'enamoraven,
eren de ton vell cos les meravelles.

A LA EXPRESSIVA SENZILLESA DE LA LLENGUA CATALANA

Gaste, qui de les flors de poesia
toies vol consagrar als ulls que adora,
del ric aljòfar que plorà la Aurora
quan li convinga dir que es fa de dia;

di de abril parla, pinte la alegria
ab què desplega ses catifes Flora,
o a Filomena, mentres cantant plora,
de ram en ram, la llengua que tenia;

a qui es diu Isabel, diga-li Isbella,
sol i esteles als ulls, als llavis grana,
llocs comuns de les muses de Castella,

que jo, per a que sàpia Tecla, o Joana,
que estic perdut per tot quant veig en ella,
prou tinc de la llanesa catalana.

A UNA DAMA QUE, PATINT UNA GRAN SET, LI DONÀ SON GALAN UN GERRO D'AIGUA
[Segons Riquer, "la millor poesia de tota l'època de la decadència]

De la caritat vinguí
a conseguir la finor,
puix que he apagat lo ardor
a la que me'l causa a mi.
Quan ab son preciós robí
l'aigua ditxosa tocà
ab vislumbres la il.lustrà
de resplendor carmesina
fent ab sa boca divina
lo miracle del Canà.

FAULA DE JÚPITER I DÀNAE

En lo temps que el rei Perico
residia en Collbató
l'any que Maricastanya
inventà «re, mi, fa, sol»,
quan les bèsties ja parlaven
(si bé encara en parlen prou)
i, desafiats, cantaren
un ase i un rossinyol,
en aquella edat florida
que la nomenaven d' or
(de qué ja no gosam ara,
perqué el ferro s'ho ha pres tot),
ací s'era un famós rei
que fonc d'Acala senyor,

se nomenava Acrísio,
del llinatge d' Antenor.
Tingué aquest rei una filla,
a qui lo Cel va fer dot
del millor de ses belleses
i de ses gràcies la flor:
lo ros color dels cabells
desmentia al mateix or,
i el resplandor de sa cara
privava de llum al Sol;
les galtes, llavis i dents,
grana, coral, perles són:
lo front és plata brunyida;
les celles són ares d' Amor.
Lo pare, vent de sa filla
tanta hermosura, ab temor,
volgué llevar lo perill
per assegurar lo vol:
Tancà-la dins una torre,
recelós d' algun bon jorn,
i en ella la bella Dánae,
lliberta, estava en presó.
Però lo rapaç inquiet
que mai concedeix perdons
féu que lo major dels déus
d'ella es prendàs, no sé com.
Véurer-la en extrem desitja;
véu-la i restà fet un boig,
i ab desig de conquistar-la
jamai trobava repòs.
En pluja d' or convertit,
en ses faldes prengué port,
que per ablanir esquives
esta és la forma millor.
Tornà a prèndrer sa figura
posà-lo-hi ab raó:
Volen dir les males llengües
que hi dormí un vespre o dos.
Si és així, jo no m'hi meto;
sols sé que ho conta Nasó,
que, com tenia llarg nas,
ne degué olorar quelcom.
Lo que jo sé, que li féu
dintre del ventre un gran bony;
diuen alguns fou prenyat:
pogué ser opilació.
Si al cumplir-se los nou mesos
jo m'hi fos trobat entorn,
me fóra informat del cas
i sabria lo que fonc;
però, com no m'hi trobí,
no puc donar-ne raó.
Tothom se'n pens lo que vulla
que lo mateix me faç jo.

EPITAFI A LA SEPULTURA D'UN GRAN BEVEDOR QUE MORÍ DE GOTA

Hic jacet lo que cregué
ésser preservat de gota,
puix l'aigua, sols una gota,

si no ardent, mai la begué.
Gota l'agotà i tragué
d'esta vall de plors i crits.
I, per segles infinits,
estarà sencer son cos,
que cuc no hi ha qui don mos
perquè el guarden els mosquits.

A UNA LATRINA QUE FÉU LO RECTOR EN LO HORT DE LA SUA RECTORIA

La Monarquia regint
Felip terç, que la millora,
se féu esta cagadora,
essent papa Paulo quint.

En sa traça artificiosa
no pose lo maliciós
la llengua ab zel envejós,
perquè la tendrà merdosa.

Si per obres soberanes
són tinguts los mausoleus,
colossos i colosseus,
memòria de coses vanes,

ací mil culs retronant
faran memòria perfecta
de l'assalt de la Goleta
i victòria de Llepant.

REFEREIX SON AMOR, SATIRITZANT ALS POETES (fragment)

Sos cabells són sos cabells,
i no són gens or d'Aràbia,
que, a ser-ho, jo crec que algú
l'hauria descabellada.
Los ulls no són de safirs,
sinó de cosa més blanca,
puix un corb los hi trauria
cada un ab una picada.
La boca no és de coral
ni està de perles sembrada,
sinó d'una dentadura
que no hi pendrà una tenalla.
Les mans no són de marfil,
d'alabastre ni de plata,
que les olles i los plats,
cert, no hi guanyarien gaire.
En fi, no és feta de neu,
de roses i menos d'àmbar,
sinó d'ossos i de carn
del capell a la sabata...

BONS CONSELLS A

UNA MINYONA

Vés a buscar espinacs
minyona, puix tant ho vols;
mes guarda que'ls caragols
no't toquen amb sos llimacs.

Mira com poses lo peu,
guarda bé, amada germana,
aqueixa roba de grana
que no té estima ni preu;

no'n faças tela de sacs,
vés remirada com sols:
mes guarda que'ls caragols
no't toquen a amb sos llimacs.

De aquella mostra argentada
lo engany, minyona coneix;
que lo que plata apareix
és una bava malvada:

del exterior no't pag
que's capa d'engany i dols:
mes guarda que'ls caragols
no't toquen a amb sos llimacs.

No't fies de qui no's fia
de algú, i amb ser ell tan moll
la casa se'n porta al coll
i per les banyes se guia:

no vages per los obacs
que per ell hi van a estols:
mes guarda que'ls caragols
no't toquen a amb sos llimacs.

*

¡Ai, cap de déus en vós, nimfa d'aigüera,
que us ho vull dir amb frase catalana!
¿No us era molta sort que ma sotana
tocàs vostra faldilla mandonguera?

¿No sabem tots que en vostra claveguera
entren mil reguerons cada setmana,
i que en l'obert clivell d'eixa magrana
piquen tots los pardals d'esta ribera?

Si per desopilar-me de pecúnia
al florejat tenor de mon precari
voleu mostrar-vos espinosa i grave,

perquè us vull traure prest d'aqueixa angúnia,
sapiau què és lo tresor de mon armari;
dos prunes solament, i un famós rave!

*

Per a curar de rael, senyoria mia,
aqueix color trencat, que ha tant que us dura,
he oit a dir que tota trencadura
fàcilment un braguer la remedia.

Cenyiu-vo'l, que, si ho feu, de dia en dia
veureu que lo marfil d'eixa blancura
cobrarà el color viu de rosa pura
que als ulls de tot lo món causa alegria.

Jo us sé una mà tan ben exercitada,
tan secreta i lleal qual vos importa
per a la cura i vergonyós recato.

De un petit "ai", quant molt, sereu curada;
un "ai" que dos mil gusts juntament porta:
Feu-ho, si no per gust, per lo barato.

*

[A una monja, o a una mossa "gravada de verola" (Riquer)]

Bon viatge us dó Déu, mossa corcada,
bresca sens mel, trepada celosia,
formatge ullat, cruel fisonomia,
ab més puntes i grops que té l'arada.

D'alguna fossa us han desenterrada
per no sofrir los morts tal companyia,
quan eixa mala cara se us podria
i estava ja de cucs mig rosegada.

Però, si sou de vermes escapada,
perquè siau menjar de les cucales,

que de mal en pitjor la sort vos porta,

mantinga-us Déu la negra burullada,
i adéu-siau, que em par que em naixen ales
i em torno corb després que pic carn morta.

TIMBAU DE CERVERA EN LES FESTES DE LA CONCEPCIÓ

Quan Cervera les festes de Maria
ab metalls sonorosos publicava,
lo poderós timbau aprés donava
i, per lo braç més dèbil, se regia,

la tremolosa llengua rebatia
tant que la excelsa torre tremolava
i, en son dur idioma, pronunciava:
"Tot pur, tot pur és la Verge Maria!"

I, fetes dogmes sants les batallades,
la pura concepció celebra i canta
de la divina, celestial Princessa:

què entranyes hi haurà tan obstinades
que negar gosen, en la Verge Santa,
Lo que lo més dur bronze ja confessa?

EN APRECI D'ESTAR ENAMORAT

Sarna i polls cria lo cabell dorat,
lleganyes cria l'ull que és més cristós
i, en lo nas del rostre més hermós,
lo moc, que és verd i negre, està encollat;

lo llavi del clavell més colorat
és pudent a vegades i asquerós
i la mà hermosa i blanca és molt fereós
que al cul de sa senyora haja arribat;

d'aquest món lo cony millor se'l veu pixar,
està a dos dits del cul, habita i mora,
del trassero polit ix merda pura

que, a la bellesa, fea sol deixar:
est és lo muladar que us enamora?
Jo me cago en l'amor i en sa hermosura!

*

Bella com un serafí
és la minyona que ador;
mes si li dic mon amor,
respon: -Xo, ruc, per ací.

Un ase treia a pastura
per la vora d'un torrent
que amb son cristall transparent
de tal disbarat murmura.

-Ara veig quanta ventura
los ases ténen -diguí.

I ella, amb esmalt carmesí
sos lliris purs retocant,
al ase ditxós mirant,
respon: -Xo, ruc, per ací.

*

De tots los pans que ha posats
en la sua taula Amor,
sens dubte que és lo millor
Cecília de Florejats.

Dom de farina de roses
i de puríssima llet
aquest pa tan bell s'és fet,
d'aquí es segueixen mil coses:

una és que per a menjar-lo,
com lo seu tendror és tal,
mossegar-lo gens no cal,
sinó amb los llavis tocar-lo.

En tot ventura ha tingut
est pa, com en ell se veu;
i així és ben cert que no es féu,
a l'enfornar, geperut.

I, per a què el conegués,
posà-li Amor per senyal
entre dos grans de coral
vint-i-nou perles o més;

i, perquè prengués saó,
un petit tall li donà,
i tan delicat anà
que cobert restà el ronyó.

Amb tot això, reisqué
perfetament assaonat,
i qui los ulls li ha mirat
pot asseguarar-se'n bé.

Quinze anys haurà que es pastà
i, amb tot, 'vui està tan fresc
que encara no hi ha qui el llesc,
si bé qui ho desitja hi ha!

Així a florir-se vingué,
emperò és la floridura
flor de tan bella hermosura
que això és lo millor que té.

Pa de companya no és,
sinó tan bell i extremat
que fins 'vui no s'ha trobat
qui menjar-lo meresqués,

bé que finalment ja es veu
que a algú lo hauran de dar
perquè no es vinga a gastar

en ell la gràcia de Déu;

mes, que venturós serà
(semidéu, se podrà dir)
aquell que es veurà elegir
entre tants llépols com hi ha!

I, com est pa singular
sens dubte del Cel vingué,
com en la Terra caigué
tots lo voldrien besar.

És tan raro i exquisit
que, amb tot que encara és sencer,
son vint (sense lo primer)
los que se n'han mort d'enfit.

Oh, Déu!, qui en pogués tastar
tan solament una mica!
És ben cert que al cor se fica
la d'aquest pa singular!

Qui donàs en refetor
est pa sol a trenta frares,
jo assegur que los bons pares
farien festa major.

Però Déu així no ho vol,
que, encara que un any i un dia
per un convent bastaria,
un se l'ha de menjar, sol,

i més altra cosa hi ha:
que, en tant que li dur la vida,
pretén passar-la complida
solament amb aquest pa;

que és tal la sua virtut
que en mirar-lo solament
dóna força i causa augment
als qui tal sort han tingut,

perquè és un pa dels més grans:
tant, que en tres sacs junts no cap,
puix que de l'un trau lo cap
i als altres obren les mans.

Diuen que és pa i ganivet
berenar de jove sastre;
no em vingués altre desastre,
si a mi d'aquest pa em fos tret!

Si en la Canonja donassen
d'esta manera de pans,
a fe que los capellans
tan males nits no passassen.

Saborós és lo flaisà,
delicat lo francolí,
i extremadíssim bocí

és lo capó casolà:

menge quisvulla estos plats,
i jo, sobre dos sopetes
d'aquest pa delicat fetes,
un parell d'ous escumats.

Perot Rocaguinarda és una de les figures del bandolerisme de gran repercussió literària;

al segle XVII es cantaven moltes cançons en alabança d'aquest personatge.

Vicenç Garcia dedicà a Perot un sonet encomiàstic:

Quan baixes de muntanya, valent Roca,
com si una roca del Montseny baixara,
mostres al món ta fortalesa rara,
que per a tu sa fúria tota és poca.

Ninguna de tes bales lo cap toca
de qui no et veja, si no fuig la cara,
que ton valor insigne no s'empara
tras falsa mata ni traïdora soca.

Tot aquest Principat fas que badalle,
que et persegueix de sou i persegueixes
ab mortal i fúnebre parasisme.

Qui tinga tal judici, mire i calle,
o diga't senyoria, que ho mereixes
per lo millor pillard del cristianisme.

A LES VANITATS MUNDANES

Per lo golfo d'est món corrent Fortuna
anam, amb vents contraris, navegant
i trobam-nos molt baix arrastrant,
pensant tenir los peus sobre la lluna;

cansa'ns tot quant veem i ens importuna
i, en lo millor del gust, trobam gran plant
i, quan havem penat molt treballant,
traem lo bol tot brut, sens cosa alguna.

Delits, riqueses, honres, majestats
 no poden saciar l'enteniment
creat per a gosar béns eternals:

oh ditxosos aquells que, retirats,
tenen alt en lo cel son pensament,
apartats de les coses temporals!

LLICÈNCIA AMB LA QUAL SE DISPENSA AL SENYOR DE ... LO MENJAR PEIX

Vists los atxaques i mals
que el senyor de N... pateix;
i que per punts s'enflaqueix
amb viandes quaresmals.
 Vist que per eixir a llum

ha d'usar bon aliment;
que amb dos dies altrament
ha de pudir a resclum.
Vist que a voltes no pot pus
per ser tal sa mala gana,
que tropessa en terra plana
i a cada pas diu "Jesús!".
Vist que ja de son jovent
sols li ha vingut a quedar
lo saber filosofar
de les dones solament.
I al fi, vists tants accidents
que demanen gran substància;
perquè no hi tinguem ganància
metges ni medicaments.
Fent-li gràcia singular,
'vui qui pot li concedeix
que puga no menjar peix
i que es puga encarnissar.

Però ha d'estar advertit
que no abuse esta llicència,
perquè en temps de penitència
vindria mal un enfit.
I així és millor que esmorzant
(per no menjar lo pa eixut)
entre dos llesques premut
menge sols un elefant.
I si vol fer de les sues
provant algun aucellet,
que guste se li permet
quatre dotzenes de grues.
Menge a dinar la mulassa
i los cavalls cotoners,
i per a postres després
tots los ràvens de la plaça.

A berenar menge poc
(que puga millor sopar),
setze plats pot berenar,
i amb ells, si li apar, lo coc.
També a sopar vaja a pler,
que la salut és gran joia,
sope lo cavall de Troia,
no el deix per algun diner.
I si amostra l'experiència
que no el basta a mantenir,
ho tornarà a prevenir,
creixerem-li la llicència.
La qual valga per l'espai
d'un any al dret i al revés,
dat en Pulla al sis del mes,
lo doctor, Merlín Cocai.

Comèdia famosa de la gloriosa verge i màrtir Santa Bàrbara.

"per exemple, la primera escena de la Comèdia famosa... presenta una suficient aglomeració de personatges simbòlics perquè puguem endevinar, ja, que ens trobem davant un text ben allunyat de les formes medievals, davant un text barroc. En efecte, en aquesta escena assistim a la confabulació de la Idolatria, Llucifer, la Supèrbia, la Ira i l'Enveja, que es proposen de combatre la fe."
"Presenta, a més, els trets d'un idioma modern, ric, dúctil per a reflectir tots els estats d'ànim, de l'abrandament a la ironia, quan és a mans d'un poeta de qualitat. " "el final de la comèdia sembla el producte d'una mà molt més inhàbil que la del capellà poeta."
"Hi ha [...] dos móns diferents, el dels senyors i el dels criats. Això és molt propi de la comèdia barroca (i no solament de la comèdia barroca, és clar). Els sentiments nobles, bellament expressats, són passats a través del mirall contrafet que els proporcionen els personatges d'extracció humil; aquests, però, amb llur aparent taujaneria, encarnen també el pragmatisme davant l'idealisme, la saviesa popular davant la pura especulació lírica. "
"A la Comèdia famosa... l'amor d'Hipòlit devers Bàrbara resultarà frustrat, ja que la noia va per santa. Per tant també ha de resultar frustrat l'amor subaltern de Gonçalo i Agripina; perquè el món dels senyors no solament està sobreposat al món dels servents, sinó que el determina. Ara bé, a la comèdia de Francesc Vicenç Garcia les relacions dels dos criats es desenvolupen dins unes coordenades pròpies, fins a arribar a constituir una obra dins una altra obra. Si més no, fins al moment del desenllaç, perquè llavors la pobra Agripina també és batejada, i també li rodola el cap, igual que a la seva senyora: que no sigui dit. El festeig de Gonçalo i Agripina és el primer sainet que trobem en el nostre teatre. I el sainet és el gènere que durant cents d'anys fornirà la correntia més important i ininterrompuda, la columna vertebral del teatre català. Però hi ha més, encara; la renyina dels dos personatges inaugura un gènere menor que serà constant en la nostra literatura: els fàstigs dels enamorats. Amb aquest nom la literatura de cordill posarà en circulació uns diàlegs en els quals, dos enamorats, en el moment d'una discussió, es diran enormitat s de tota mena. [...] Francesc Vicenç Garcia ens ofereix uns "fàstigs d'enamorats" a la seva Comèdia famosa.... la qual cosa vol dir, nogensmenys, que la població camperola, a començaments del XVII, ja practica el gènere. I que el poeta, en aquest cas, es limita a constatar-lo. Gonçalo, per exemple, increpa així la seva estimada després que aquesta l'ha remullat:
Malany! És aigua!
ÉS lo remost del courim.
Escorpi cruel d'aigüera
i sirena fregonil,
més untada que un paraire
i més bruta que un bací.
Ulls de verinós galàpat,
nas de morro de cetrill,
i morros de cul de mona,
cervell de quiquiriquí,

¿digues, enemiga mia,
amb aqueixa veu de grill,
què és lo has pretès, traïdora,
en aparellar-me així?
(Fàbregas, Xavier. Història del teatre català. Barcelona, Millà, 1978)

"El teatre barroc elaborà més drames hagiogràfics" La Comèdia de la vida i el martiri de Pere Borguny, amb un total de 4.429 versos, és el nostre drama més típicament barroc; per la complicació de la trama i també per l'abundant tramoia que devia exigir." "Pere Borguny n'és el protagonista. Aquest senyor, realment, existí. Va néixer a ciutat de Mallorca el 1628 i morí cremat a Alger el 1654."
"Pere Borguny, fet presoner dels turcs a Menorca, narra la seva vida arran de la seva conversió pública a l'islamisme. "
"La primera part del drama conté escenes de vodevil: per exemple la de l'alcova de Pere Borguny i Zulema, els quals acaben de casar-se; en aquesta alcova hi penetren d'amagat el rei d'Alger, que pretén Zulema, i Ali i Azen, admiradors també d'aquesta dama, i tot plegat acaba en una batussa i una confusió generals. Al final Pere Borguny es retracta de l'apostasia i és condemnat a mort. Això provoca l'aparició del dimoni que disfressat d'àngel intenta de fer descarrilar el protagonista -subtilesa realment barroca-, i després l'aparició de dos àngels, ara de veritat, segons podem comprovar, perquè per molt que Pere Borguny se senya no es fan fonedissos. L'acotació diu textualment que dos àngels baixen cantant dins un tros de núvol i que al mig hi duen la Mare de Déu." (Això exigeix maquinària).
(Fàbregas)

Francesc Fontanella (Barcelona, 1622) també fa teatre barroc.
El seu pare era amic de Pau Claris i es comprometé a fons en la política secessionista de Catalunya, la qual cosa l'obligà a refugiar-se a Perpinyà el 1649. Francesc també s'hagué d'exiliar el 1652.
Escriu Amor, firmesa i porfia, estrenada el 1642. Un any abans havia escrit un Panegíric dedicat a Pau Claris. El 1651 escriu Lo desengany.
El 1658, arran de la mort de la seva segona muller, ingressa al convent de Sant Domènec de Perpinyà.

A Lo desengany "Mireno i Tirsis, afligits a causa de les contrarietats amoroses decideixen cercar el consell de Mauro, l'encantaire, i aquest els duu a presenciar les noces de Venus amb Vulcà. Les noces han estat decretades per Saturn, i Venus, tot i estar enamorada de Mart, se sotmet al manament i es casa amb el déu dels subterranis, coix i malcarat. " (Fàbregas diu que sembla referir-se a un cas concret de l'època). (Fàbregas)

També han pervingut dos textos del teatre barroc al País Valencià: Els amors de Melisendra i La infanta Tellina i el rei Matarot. "són ingènuament pornogràfiques".
"aquest drama religiós antic produirà noves mostres d'activitat fins ben entrat el XIX." (També Sebastià Gelabert. Tià de sa real, escriu teatre hagiogràfic)

Alguns llibres

Comas, Antoni. La decadència. Barcelona, Dopesa, 1978.

Fàbregas, Xavier. Història del teatre català. Barcelona, Millà, 1978.

Riquer, M. de. "El Rector de Vallfogona", dins Història de la literatura catalana. Barcelona, Ariel, 1964.

Rossich, Albert. "El barroc", dins Història de la literatura catalana. Barcelona, Ed. 62 / Ed. Orbis, 1989 (Fascicles de l'"Avui").

Una pàgina sobre Francesc Vicenç